

## СТАНОВИЩЕ

относно представен за рецензиране дисертационен труд, за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

*Автор на дисертационния труд: Евангелос Зисос Хадзизисис*

*Тема на дисертационния труд: Кибертормоз в училищна среда*

*Получени материали: дисертация, автореферат, автобиография, списък със статии*

### ***1. Лични данни за докторанта***

Евангелос Зисос Хадзизисис е роден на 15.12.1989 година в град Козани –Република Гърция. Завършва втори образователен лицей в Кастония и след това Факултета по философия на Аристотеловия университет в Солун, Департамент по филология, Специализация по лингвистика през 2012 година. Две години по-късно успешно завършва и Магистърска програма по Специална педагогика откъм Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград. Има сертификат от обучение по гръцки жестомимичен език, сертификат за познания по писане и четене на Брайлова система. Владее английски език, от Университета на Мичиган (08-05-2004) и University of Cambridge (ESOL) (14-02-2005). Притежава сертификат за владееене на английски език, от Университета на Мичиган (04-05-2014). Записан е за редовен докторант към катедра „Психология“ през 2017 година. Успешно изпълнява ангажиментите си индивидуален план и след вътрешна защита пред катедра психология е насочен за защита пред научно жури. Спазени са всички изисквания по ЗРАСРБ и Правилника за приложението му към ЮЗУ“Неофит Рилски“ Благоевград.

### ***2. Структура и съдържание на представената дисертация.***

Съдържанието на дисертацията включва въведение, 4 глави и заключение, които са разположени на 150 страници. Получените от изследването резултати са онагледени в 52 таблици и 53 графики. Литературата изцяло е на английски език и включва 240 заглавия.

В глава 1 подробно е представен феноменът кибертормоз, неговата история като понятие, ролята на интернета за общуването между хората. Подробно са представени и насието като психологичен феномен, историята му в училищна среда, кибертормозът и ефектите му върху насилника, жертвата и цялата училищна общност. Отделено е специално място на кибертормоза в училище. В глава втора докторантът много подробно представя използваните

форми за превенцията му в училище, както в групов, така и в индивидуален контекст. С лекота и умение за анализ той представя ролята на училищната система, родителите (на жертвата и насилника) и учителите за преодоляването на тормоза като негативно явление, разрушаващо междуличностните отношения в училищна среда.. Предлагат се различни модели за работа в тази среда, като се поставя акцент върху модела на Olweus и подхода на Милър и О,Мур. В подробно представената теоретична глава проличава добрата осведоменост на докторанта по разглеждания проблем и възможността му да разширява това.

### ***3.Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд***

Същинската част на дисертационната разработка включва изследване, което е поместено с самостоятелна глава. Основната му цел е да разкрие степента на кибертормоза в училищната среда и ефектите му върху живота на младите хора – един интересен и същевременно научно отговорен въпрос. Изследването на учениците е проведено при спазване на морално-етичните норми за работа с деца и подрастващи. Повдигнатите хипотези звучат разбираемо и достъпно. Те синхронизират с изследователските търсения на докторанта. Похвална е идеята за модификация на въпросника за справяне с кибертормоза (CWCBQ) с автори: Fabio Sticca, Katja Machmutow, Ariane Stauber, Sonja Perren, PalladinoBenedetta, Annalaura Nocentini, Ersilia Menesini, Lucie Corcoran, ConorGuckin (2015). Авторът успешно обединява скалите от въпросника в две: лични действия в случай на кибертормоз и оценка на мислите и чувствата, изпитвани от респондентите в случай на онлайн тормоз. Тази консолидация е иновативен подход към изследването на феномена. Вътрешната консистенция на скалите е измерена с помощта на коефициента на Кронбах (Cronbach's alpha) и има висока стойност  $\alpha=0,73$  което е доказателство за висока надеждност на скалите (айтемите).В изследването участват голямо количество ученици – 520 ( 252 момчета и 268 момичета) от Солун и Кастория.

Изследователските си умения докторантът разгръща в глава 4, където в множеството таблици и графики е представен резултатът по всеки един от поставените въпроси. Много умело докторантът описва реакциите на учениците, които са станали обекти на кибертормоз - 1-промяна на отношението към кибернасилника, 2-саморефлексия и 3-споделяне на случващото се с родители и близки. Анализът на резултатите е насочен към практиката на училищните психолози и всички специалисти, работещи с подрастващите. Получените резултати доказват важен психологичен момент – младият човек не само че не приема да бъде обект на кибертормоз, но и се опитва да му се противопостави като използва не само своите преживявания, но и рационализира позицията си на жертва в момента. Това е важен

момент в изследването. Освен това, не толкова пола, колкото възрастта предиктира това социално умение. Приветствам и идеята на докторанта да насочи вниманието към процеса на превенция. Мисля, че за по-голяма обективност в разработването на идеи за превенция са необходими още данни относно изборите на младите хора. Това вероятно ще бъде обект на последващи изследвания.

#### ***4. Умение на докторанта да анализира и представя научни резултати и научни приноси***

В съдържанието на цялата глава 4 се прозира умението на докторанта да анализира, сравнява и обобщава изследователски данни. Мисля, че това засилва доброто впечатление от работата. Така предоставените приносни моменти отговарят на идеите на дисертанта и постигнатите резултати от проведеното и добре представено психологично изследване. Приемам изцяло приносните моменти, а именно:

1. За измерване на характеристиките на кибертормоза в юношеската възраст се използва модифициран авторски вариант на психологически въпросник, включващ измерването му по две оси – лични действия по време на кибертормоз и мисли и чувства, изпитвани в случаи на тормоз

2. Проучването потвърждава резултати, получени за други страни относно степента на кибертормоза като социален феномен сред подрастващите

3. Изследванията показват, че поведението на юношата, обект на кибертормоз, е свързано с пола на жертвата

4. Получените резултати дават основание да се твърди, че на възраст 13-16 години поведението на юношата, жертва на кибертормоз, не се променя.

5. Изследванията показват, че в ранна юношеска възраст кибер жертвите не приемат тази роля и рационализират поведението си спрямо насилника.

#### ***6. Мнения, препоръки и бележки.***

Представената разработка показва много добрата теоретична подготовка на докторанта, както и умение му да обработва, интерпретира, анализира и обобщава резултати от проведено психологично изследване. Разработката е балансирана и много добре структурирана. Мисля, че докторантът е постигнал поставената си научно-изследователска цел

#### ***Заключение:***

В резултат от цялостния прочит на дисертационния труд Евангелос Зисос Хадзизисис на тема: „Кибертормоз в училищна среда“ и на основата на изведените мнения и

съображения, давам с убеденост своята положителна оценка за разработката и предлагам на членовете на научното жури да присъди на автора и научната и образователна степен „доктор” в Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

22.10.2022 г.

Член на научно жури:

/доц. д-р Р. Манчева/

## OPINION

regarding a dissertation submitted for review, for awarding the educational and scientific degree "doctor", Field of higher education: 3. Social, economic and Legal sciences, Professional field: 3.2. Psychology, scientific specialty: Pedagogical and age psychology

*Author of the dissertation:* **Evangelos Zissos Hadzizisis**

*Dissertation topic:* „**Cyberbullying in a school environment**“

*Materials received:* dissertation, abstract, resume, list of articles

### **1. Personal data for the doctoral student**

Evangelos Zissos Hadzizisis was born on 15.12.1989 in the city of Kozani - Republic of Greece. He graduated from the Secondary Education Lyceum in Kastonia and then the Faculty of Philosophy of the Aristotle University of Thessaloniki, Department of Philology, Specialization in Linguistics in 2012. Two years later, he successfully completed the Master's program in Special Pedagogy from the Southwest University "Neofit Rilski" in Blagoevgrad. He has a certificate of training in Greek sign language, a certificate of knowledge of writing and reading the Braille system. Fluent in English, from the University of Michigan (08-05-2004) and the University of Cambridge (ESOL) (14-02-2005). Possesses a certificate of English language proficiency, from the University of Michigan (04-05-2014). He was enrolled as a full-time doctoral student at the Department of Psychology in 2017. He successfully fulfills his individual plan commitments and after an internal defense before the Department of Psychology, he is referred for a defense before a scientific jury. All the requirements under the RASRB and the Regulations for its application to the "Neofit Rilski" YZU Blagoevgrad have been met.

### **2. Structure and content of the presented dissertation.**

The content of the dissertation includes an introduction, 4 chapters and a conclusion, which are spread over 150 pages. The results of the study are presented in 52 tables and 53 graphs. The literature is entirely in English and includes 240 titles. In chapter 1, the phenomenon of cyberbullying, its history as a concept, the role of the Internet for communication between people is presented in detail. Violence as a psychological phenomenon, its history in the school environment, cyberbullying and its effects on the bully, the victim and the entire school community are also presented in detail. A special place is dedicated to cyberbullying at school. In chapter two, the doctoral student presents in great detail the forms used for his prevention at school, both in a group and in an individual context. With ease and skill for analysis, he presents the role of the school system, parents (of the victim and the bully) and teachers in overcoming bullying as a negative phenomenon that destroys interpersonal relationships in a school environment. Different models are offered for working in this environment, emphasizes the Olweus model and the Miller and O'Moore approach. In the theoretical chapter presented in detail, the doctoral students good awareness of the problem under consideration and his ability to expand it are evident.

### **3. Correspondence of the chosen research methodology with the set goal and tasks of the dissertation work**

The main part of the dissertation development includes research, which is housed in a separate chapter. Its main goal is to reveal the extent of cyberbullying in the school environment and its effects on the lives of young people - an interesting and at the same time scientifically responsible question. The study of the students was conducted in compliance with the moral and ethical norms for working with children and adolescents. The raised hypotheses sound understandable and accessible. They synchronize with the research pursuits of the PhD student. The idea of a modification of the Cyberbullying Coping Questionnaire (CWCBQ) with authors: Fabio Sticca, Katja Machmutow, Ariane Stauber, Sonja Perren, Palladino Benedetta, Annalaura Nocentini, Ersilia Menesini, Lucie Corcoran, Conor Guckin (2015) is commendable. The author successfully combined the scales of the questionnaire into two: personal actions in case of cyberbullying and assessment of thoughts and feelings experienced by respondents in case of online bullying. This consolidation is an innovative approach to the study of the phenomenon. The internal consistency of the scales was measured using Cronbach's alpha and has a high value  $\alpha=0.73$ , which is evidence of high reliability of the scales (items). A large number of students participated in the study - 520 (252 boys and 268 girls) from Thessaloniki and Kastoria.

The doctoral student deploys his research skills in chapter 4, where the results for each of the questions posed are presented in numerous tables and graphs. The doctoral student very skillfully describes the reactions of students who have become the objects of cyberbullying - 1-change of attitude towards the cyberbully, 2-self-reflection and 3-sharing of what is happening with parents and relatives. The analysis of the results is aimed at the practice of school psychologists and all specialists working with adolescents. The obtained results prove an important psychological point - the young person not only does not accept being the target of cyberbullying, but also tries to oppose it by using not only his experiences, but also rationalizes his position as a victim at the moment. This is an important point in the study. Moreover, it is not so much gender as age that predicts this social skill. I also welcome the PhD student's idea to focus on the prevention process. I think more data on young people's choices is needed for greater objectivity in developing prevention ideas. This will likely be the subject of further research.

### **4. Ability of the doctoral student to analyze and present scientific results and scientific contributions**

Throughout the content of Chapter 4, the doctoral student's ability to analyze, compare, and summarize research data is demonstrated. I think this enhances the good impression of the work.. The contributing points thus provided correspond to the ideas of the dissertation and the achieved results of the conducted and well presented psychological research. I fully accept the contributing points, namely:

1. To measure the characteristics of cyberbullying in adolescence, a modified author's version of a psychological questionnaire is used, including its measurement along two axes - personal actions during cyberbullying and thoughts and feelings experienced in cases of bullying
2. The study confirms results obtained for other countries regarding the extent of cyberbullying as a social phenomenon among adolescents
3. Research shows that adolescent cyberbullying behavior is related to the victim's gender
4. The obtained results give reason to claim that at the age of 13-16 the behavior of the adolescent victim of cyberbullying does not change.
5. Research shows that in early adolescence cyber victims do not accept this role and rationalize their behavior towards the bully.

**5. Opinions, recommendations and notes.**

The presented work shows the very good theoretical preparation of the doctoral student, as well as his ability to process, interpret, analyze and summarize the results of psychological research. The development is balanced and very well structured. I think that the PhD student has achieved.

**Conclusion:**

As a result of the complete reading of Evangelos Zissos Hadzizisis's dissertation work on the topic: "Cyberbullying in a school environment" and based on the opinions and considerations presented, I give with conviction my positive assessment of the work and propose to the members of the scientific jury to award the author and the scientific and educational degree "doctor" in the Higher Education Region: 3. Social, economic and legal sciences, Professional direction: 3.2. Psychology, scientific specialty: Pedagogical and age psychology

22.10.2022

Member of the Scientific Jury:

/ Assoc. Dr. R. Mancheva/ his research goal